

Karel D. Riegel, Kamil Kalina & Ondřej Pěč. *Poruchy osobnosti v 21. století: diagnostika v teorii a praxi*

Portál, 2020, 1. vyd. 238 stran.

Autoři Mgr. Bc. Karel Dobroslav Riegel, Ph.D., doc. MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc., EMPH, a MUDr. Ondřej Pěč, Ph.D. zpracovali velmi podrobně aktuální téma teoretické i praktické diagnostiky u poruch osobnosti ve 21. století. Kniha je rozdělena mimo předmluvy na tři sekce, které se věnují klíčovým tématům přispívajíc k lepšímu porozumění jednotlivých aspektů poruch osobnosti.

V první sekci knihy se K. D. Riegel a O. Pěč zabývají vitálními záležitostmi, které blíže odkrývají jednotlivé diagnostické „cesty“, jež lze využít při diagnostice poruch osobnosti. V první části se seznamujeme s tradičním přístupem zabývajícím se diagnostikou poruch osobnosti, a to psychoanalýzou, která protkává celou část prizmatem psychoanalytické nozografie a čerpá z psychodynamické diagnostiky poruch osobnosti.

Druhá část, psychiatrická diagnostika poruch osobnosti, pojednává o kategoriálním přístupu k diagnóze poruchy osobnosti a jeho vývoji směrem k přístupu dimenzionálnímu, který čtenáře odkazuje na významnou změnu v rámci nově platné MKN-11.

Pečlivě zpracovaná třetí část knihy se věnuje psychostrukturální diagnostice. Popisuje model poruch osobnosti, který se zakládá na současné psychoanalytické teorii objektivních vztahů, jejímž hlavním reprezentantem je zejména Otto F. Kernberg, jež vyzdvihuje vedle pudové určenosti lidského chování také určující vliv vztahů k lidem. Autoři se postupně věnují jednotlivým specifickým poruchám osobnosti, nicméně už na začátku si lze povšimnout speciálního „privilegovaného“ postavení, jež zastává hraniční porucha osobnosti. Kernberg se hraničním stavům a problematice hraniční osobnosti věnoval velmi podrobně. Za pomoci jeho koncepce je čtenářům předložena snaha o opětovné zamyšlení se nad nozografickým rámcem osobnostní psychopatologie, který by byl svou podobou jasný, dobře uspořádaný a psychoanalyticky zakotvený. Model Kernberga má potenciál nabídnout pro klinického pracovníka srozumitelné vodítko, které mu může být nápomocné během klinického vyšetření, nastavení efektivní léčby a vhodně zvolené terapie.

Stručnější je část čtvrtá přibližující neurobiologické aspekty poruch osobnosti, která se člení na další části, a to Poruchy afektivní regulace a kontroly impulzů a Regulační systém vztahové vazby a interpersonálních funkcí.

K. Kalina ve druhé sekci knihy zasvěcuje čtenáře do problematiky porozumění mezi poruchami osobnosti, závislostními poruchami a poruchami příjmu potravy. Podrobněji rozvádí tematiku osobnostních dispozic pro závislosti, Autor dává k úvaze, zdali jsou poruchy příjmu potravy kvazizávislostní poruchy.

Značná pozornost je věnována duálním poruchám, a to zejména těm častým, jako je úzkostná a depresivní porucha, poruchy příjmu potravy a různé psychotické poruchy. Autor dále čtenáři přibližuje v oddílu Kdo a k čemu potřebuje návykovou látku aktuální pokroky v neurovědách, které umožnily zmapovat neurobiologický rozměr komplexního fenoménu závislosti. Můžeme se zde dočíst o tzv. „principu rychlé odměny“, na němž se převážně účastní dopaminergní systém, který posléze vyvolává bludný kruh mechanismu rychlé odměny. Chování člověka se mění, „předprogramovává“, osoba má tendenci vyhledávat stále nové a nové expozice návykové látky, při níž si mozek zvyká na odměňující efekt psychotropní látky. K tomuto může neblaze přispívat osobnostní zranitelnost člověka, jeho křehké „já“, které s obtížemi ovládá své emoce, prožívá pocity bolesti, nejistoty, chaosu, prázdnoty a nedokáže dostatečně udržet své vlastní hranice. Zejména v období pubescence a adolescence při prvních zkušenostech s psychotropními látkami může být

obecná tendence pozměňovat vlastní stav mysli zesílena specifickými požadavky zranitelné osobnosti.

Autor pomocí srozumitelného souhrnu psychoanalytických a psychodynamických pohledů dále přivádí pozornost na tzv. „adiktivně disponovanou osobnost“, kde vychází z výzkumné práce prim. MUDr. Petra Jeřábka. Jeřábek se zabýval adiktivně disponovanými jedinci, v rámci své práce v ústavním zařízení. Na velké narušení osobnosti u adiktivně disponovaných jedinců přišel na základě svého fenomenologického a psychodynamického modelu výzkumu na 120 pacientech v rámci ústavní, abstinenčně orientované léčby. Účastníci prošli řádným odstupem od aktivního užívání, kdy právě odstup napomohl určit osobnostní uspořádání spolehlivěji, díky podmínkám adekvátně dlouhodobého léčení docházelo k znovuoobjevení základní osobnosti.

Sekci knihy uzavírá kapitola Úroveň organizace osobnosti a poruch osobnosti. Velmi zajímavá je zmínka o koncepci vývojových úrovní od McWilliamsově, která ji podrobněji popsala a rozpracovala na tři vývojové úrovně organizace osobnosti. Konec druhé sekce se zabývá problematikou poruch příjmu potravy, kde autor vychází mj, z prací prof. MUDr. Hany Papežové.

Třetí sekce, sepsána K. D. Riegelem, je věnována praktickým psychodiagnostickým metodám a vyšetření. Autor v kapitole Několik poznámek k trojdimenzionálnímu pojetí diagnostiky nabízí vlastní pohled na diagnostiku duševních onemocnění podle S. Mentzose. Kapitola Dimenzionální diagnostika poruch osobnosti v adiktologii nabízí kromě mnoha dalších autorovu kazuistiku 25leté pacientky s panickou a smíšenou úzkostně-depresivní poruchou s podezřením na škodlivé užívání benzodiazepinů. Autor předestírá výběr psychodiagnostických metod, a to Strukturovaný rozhovor organizace osobnosti (STIPO) a nástroj Alternativní model DSM-5 pro poruchy osobnosti (AMPO).

Kapitola Sdělování diagnózy poruchy osobnosti a plánování terapie přináší pro klinickou praxi značné využití. Autor zde nabízí vhodný postup, jednotlivé fáze stanovení diagnózy, průběh jejího sdělování, plánování terapie až po povšechné klinické resumé.

Recenzovaná publikace je zpracována odborně a pečlivě. Má za cíl seznámit čtenáře s přehledem různých typů poruch osobnosti nejen v kontextu 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, ale také americké DSM-5. Za hodnotný považuji podaný ucelený obraz o teoriích a problematice poruch osobnosti z hlediska historického, současného i budoucího. Rovněž nás upamatovává na značnou stigmatizaci diagnózy porucha osobnosti v rámci psychiatrie a psychologie.

Autoři dedikují také řádný prostor diferenciální diagnostice. Diagnostické úvahy a kritéria přinášejí do kontextu jednotlivých manuálů v předestřených kazuistikách. Celá publikace je doplněna přehlednými tabulkami a seznamem domácí a zahraniční literatury. Uvedená publikace může dobře posloužit a pomoci širší psychologické obci, studentům psychologie a dalším zájemcům o danou problematiku.

Mgr. Marie Dostálová
Ambulance klinické psychologie
Nemocnice Boskovice, a.s.
E-mail: mariezapletalova147@seznam.cz